

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Білостоцький технологічний університет (Польща)

Університет прикладних наук (Литва)

Відземський університет прикладних наук (Латвія)

Університет «Aurel Vlaicu» в м. Арад (Румунія)

Міжнародний науково-освітній та навчальний центр (Естонія)

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Кафедра фінансів

Донецький національний університет імені Василя Стуса
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Луцький національний технічний університет

Одеський національний економічний університет

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ: ЗАГРОЗИ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

**Матеріали VII Міжнародної науково-практичної
конференції**

27 листопада 2025 р.

Полтава
2025

**ІНКЛЮЗИВНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ЯК ПРЕВЕНТИВНИЙ ЗАХІД
ПРОТИ ВНУТРІШНІХ ЗАГРОЗ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ**

В умовах посилення внутрішніх системних ризиків, спричинених військовою агресією та економічною турбулентністю, інклюзія, а саме рівний доступ до економічних ресурсів, набуває статусу необхідної умови фінансової безпеки держави, оскільки соціальна нерівність та бідність є прямими генераторами внутрішніх загроз, таких як тіньова економіка та зниження фіскальної стійкості.

Варто зазначити, що сучасна фінансова безпека України визначається не лише зовнішньою військовою агресією, але й внутрішніми соціально-економічними дисбалансами, що створюють системну вразливість. На сьогодні ключовими внутрішніми загрозами, які мінімізуються через інклюзивний розвиток, є:

1. Соціальна поляризація та бідність. Це зростаюча нерівність доходів та масова бідність, спричинена військовою міграцією та втратою робочих місць. Ця загроза посилює соціальну напругу та знижує купівельну спроможність населення.

2. Тіньова економіка (детінізація). Це розширення неформального сектору, що призводить до виведення капіталу з-під оподаткування та зменшення фіскальної стійкості держави.

На рисунку 1 представлено взаємозв'язок рівня інклюзії та його впливу на фінансову безпеку.

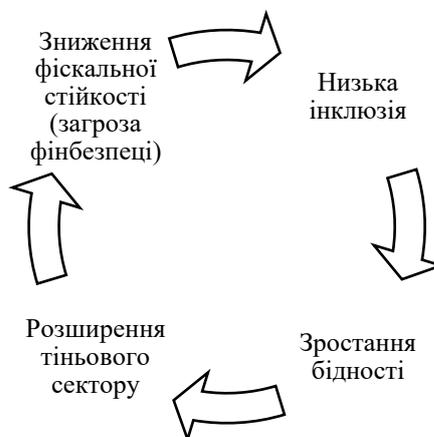

Рис.1. Схема взаємозв'язку рівня інклюзії та його впливу на фінансову безпеку

Отже, варто зазначити, що фінансова інклюзія виступає ключовим інструментом соціально-економічної стабільності, спрямованим на забезпечення рівного доступу всіх верств населення, зокрема вразливих груп, а саме внутрішньо переміщених осіб, ветеранів, мешканців деокупованих та прифронтових територій до базових фінансових послуг. До таких послуг належать кредитування, страхування, відкриття депозитних рахунків, а також можливість користування електронними платіжними інструментами.

Також розвиток фінансової інклюзії знижує рівень соціальних ризиків, адже сприяє інтеграції соціально вразливих груп у формальний фінансовий сектор. Це, у свою чергу, зменшує їхню залежність від неформальних або тіньових джерел фінансування

(ломбардів, нелегальних кредиторів), які часто супроводжуються високими ризиками боргової залежності.

Також інклюзивний розвиток реалізується через цільові фінансові інструменти, які мають прямий вплив на зниження бідності та стимулювання економічної активності. Серед них варто виділити такі як: мікrokредитування та державні гранти (такі як «Робота» та «Власна справа», що є ключовими для стимулювання підприємництва серед бідного та непрацюючого населення); гранти та цільове фінансування (надання фінансових ресурсів для ВПО та ветеранів, що сприяють перекваліфікації та відкриття бізнесу та є прямим інструментом реінтеграції соціально вразливих груп в економічний простір). Ці інструменти направлені на зростання частки самозайнятого населення та зниження рівня бідності. Позитивна динаміка цих показників є прямим внеском у соціальну складову фінансової безпеки.

Отже, фінансова інклюзія має безпосередній вплив на зменшення масштабів тіньової економіки, оскільки сприяє залученню малих та середніх підприємств (МСП) до офіційного фінансового обігу. Висока вартість формалізації бізнесу, надмірна бюрократія та складні податкові процедури змушують значну частину підприємців залишатися у тіні. Концепція інклюзії передбачає усунення цих бар'єрів шляхом розширення доступу до простих, прозорих і доступних фінансових інструментів.

Тінізація економіки створює суттєвий фіскальний ризик, адже призводить до скорочення податкової бази та недоотримання бюджетних надходжень, що напряму загрожує фіскальній та економічній безпеці держави.

Саме тому варто сформувані стратегічні напрями детінізації через фінансову інклюзію, що включають:

- цифрову інклюзію це розвиток електронних сервісів, безготівкових розрахунків та цифрових платформ оподаткування (як застосунок Дія), що спрощують процедури реєстрації та звітності для підприємців.

- спрощення регуляторних вимог для МСП це створення податкових «пісочниць» і пільгових режимів для малого бізнесу, особливо у депресивних та деокупованих регіонах, що стимулює їх вихід із тіні.

Реалізація цих заходів сприяє розширенню податкової бази, підвищенню фіскальної стійкості державного бюджету та зміцненню економічної безпеки країни в цілому.

Підсумовую варто зазначити, що інклюзивний розвиток виступає дієвим інструментом зміцнення фінансової безпеки держави, адже поєднує соціальну стабільність із економічною ефективністю. Поєднання фінансової та цифрової інклюзії створює сприятливі умови для формалізації бізнесу, розширення податкової бази та підвищення довіри до фінансової системи.

Запропоновані рекомендації, а саме інтеграція інклюзивних цілей у державне планування, створення регіональних гарантійних фондів, розвиток цифрової інфраструктури та запровадження прозорого моніторингу забезпечують системний підхід до детінізації економіки.

Очікуваний ефект від запропонованих заходів це зниження рівня бідності, активізація підприємництва та підвищення фіскальної і соціальної стійкості України в умовах економічної турбулентності.

Література

1. Олейнікова Л. Г., Череп А. В., Будько Д. З. Фінансова інклюзія як індикатор національної безпеки. *The journal «Український журнал прикладної економіки та техніки»*. 2023, №3. 324-329 pp. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-3-49>.

2. Onyshchenko S., Skryl V., Hlushko A., Maslii O. (2023). Inclusive development index. *Lecture notes in civil engineering*. 779-790. https://doi.org/10.1007/978-3-031-17382-1_66